

УДК 61:378.147]-047.36

DOI <https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-4-10>

АНКЕТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОБОТИ ЗІ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ РІЗНИХ ГРУП В УМОВАХ ЗМІШАНОГО ФОРМАТУ НАВЧАННЯ В ОДЕСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Марічерда Валерія Геннадіївна,
доктор медичних наук, перший проректор,
Одеський національний медичний університет
ORCID: 0000-0002-1611-3654

Бурячківський Едуард Станіславович,
кандидат медичних наук, проректор з науково-педагогічної роботи,
Одеський національний медичний університет
ORCID: 0000-0001-7637-674X

Анненкова Ірина Петрівна,
доктор педагогічних наук, начальник навчального відділу,
Одеський національний медичний університет
ORCID: 0000-0003-0325-7955

Усиченко Катерина Миколаївна,
кандидат медичних наук, керівник сектору забезпечення якості освіти,
Одеський національний медичний університет
ORCID: 0000-0002-2973-3852

Проведення опитування за допомогою дистанційних технологій (Google-форма, форма-анкета на платформі Microsoft) – один з найбільш популярних методів отримання інформації, який надає можливість отримувати відповіді на різноманітні питання, а також варіанти наочної статистичної обробки отриманого матеріалу.

Метою статті є аналіз проведених моніторингових досліджень серед різних груп стейкхолдерів в Одеському національному медичному університеті (ОНМедУ) та формування подальших перспектив розвитку анкетування у закладах вищої медичної освіти.

Метою досліджень є отримання об'єктивної інформації стосовно функціонування системи медичної освіти, рейтингу і репутації ОНМедУ, соціально-психологічного клімату серед колективів ОНМедУ, а також якості освіти, освітнього процесу та освітніх потреб як внутрішніх стейкхолдерів (здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, адміністрації ОНМедУ), так і зовнішніх стейкхолдерів (роботодавців, випускників, представників громадських об'єднань та органів влади, абітурієнтів тощо) ОНМедУ задля формування позитивного наукового, академічного і професійного іміджу, удосконалення освітнього процесу та налагодження комунікаційних зв'язків зі стейкхолдерами вишу.

В 2021-2023 навчальних роках в ОНМедУ були проведені опитування таких стейкхолдерів як випускники ОНМедУ, роботодавці, здобувачі вищої освіти.

Анкетування різних груп стейкхолдерів ОНМедУ – інформативний засіб отримання об'єктивного погляду на низку питань освітнього процесу та психологічних обставин. В подальшому доцільно використовувати вже сформовані анкети, а також створювати нові, направлені на вивчення думки респондентів з більш конкретних питань, наприклад, підготовки та проведення випускної атестації.

Ключові слова: анкетування, заклад вищої освіти, стейкхолдери.

Marichereda Valeriia, Buryachkivskiy Eduard, Annienkova Iryna, Usychenko Kateryna.
Questionnaires as a means of working with stakeholders of different groups in the conditions of a mixed educational format at the Odessa National Medical University

Conducting a survey using remote technologies (Google form, questionnaire form on the Microsoft platform) is one of the most popular methods of obtaining information, which provides an opportunity to receive answers to various questions, as well as options for visual statistical processing of the received material.

The purpose of the article is to analyze the conducted monitoring studies among various groups of stakeholders at the Odessa National Medical University (ONMedU) and to form further prospects for the development of questionnaires in institutions of higher medical education.

The purpose of the research is to obtain objective information about the functioning of the medical education system, the rating and reputation of ONMedU, the social and psychological climate among ONMedU teams, as well as the

quality of education, the educational process and educational needs of internal stakeholders (students of higher education, scientific and pedagogical workers, the administration of ONMedU), as well as external stakeholders (employers, graduates, representatives of public associations and authorities, applicants, etc.) of ONMedU for the purpose of forming a positive scientific, academic and professional image, improving the educational process and establishing communication links with higher education stakeholders.

In the 2021–2023 academic years, ONMedU conducted surveys of stakeholders such as ONMedU graduates, employers, students of higher education.

Questionnaires of different groups of stakeholders of ONMedU are an informative means of obtaining an objective view on a number of issues of the educational process and psychological circumstances. In the future, it is advisable to use already formed questionnaires, as well as to create new ones aimed at studying the opinions of respondents on more specific issues, for example, the preparation and conduct of graduation certification.

Key words: questionnaire, higher education institution, stakeholders.

Хоча у своїх останніх працях Фріман зазначив, що теорію зацікавлених сторін не слід подавати як теорію з настільки значним впливом на дослідження в менеджменті, процес ідентифікації, аналізу, пріоритезації та залучення зацікавлених сторін став загальноприйнятим у всіх бізнес-організаціях з самого початку. Існують два основні підходи в літературі щодо зацікавлених сторін: один стосується процесу управління і підтримує модель помітності зацікавлених сторін, запропоновану Мітчеллом, Ейглом і Вудом, вважаючи, що пріоритетність зацікавлених сторін може допомогти відокремити легітимні інтереси від тих, які менеджери вважають найбільш зручними. Інший підхід вказує на те, що у випадку складних проблем модель помітності зацікавлених сторін не спрацьовує. Це відбувається тому, що для вирішення таких питань потрібні спільні зусилля, які не можуть бути забезпечені шляхом надання переваг лише певним учасникам; замість цього необхідна взаємодія в складній мережі зв'язків, інтересів, цінностей та очікувань, яка постійно змінюється.

Теорія Фрімана, відома як теорія зацікавлених сторін, пояснює, як організація управляє своїми відносинами з усіма, хто може впливати на її діяльність або бути під її впливом, для розробки ефективних стратегій реалізації соціальних контрактів у межах спільнот.

Університети також не є винятком, але у їхньому конкретному контексті створення партнерств для покращення сталого розвитку спільнот є найактуальнішим для дослідницьких проєктів та громадських ініціатив. Вищим навчальним закладам можуть бути потрібні інструменти для аналізу місцевого контексту, щоб зрозуміти, хто підтримує певні питання і як цей процес управляється (або не управляється) місцевими зацікавленими сторонами.

Сьогодні університети взаємодіють із зовнішнім середовищем активніше, ніж у минулому, проте ця взаємодія часто відбувається на особис-

тому рівні або на рівні окремих дослідницьких груп, а не на інституційному рівні. Проведення опитування за допомогою дистанційних технологій (Google-форма, форма-анкета на платформі Microsoft) – один з найбільш популярних методів отримання інформації, який надає можливість отримувати відповіді на різноманітні питання, а також варіанти наочної статистичної обробки отриманого матеріалу.

Виступати в ролі респондентів можуть будь-які групи людей в залежності від цілей певного опитування. Наприклад, відповідати на питання електронної анкети, яка розроблена у вищому навчальному закладі медичної освіти, можуть здобувачі вищої освіти, представники студентського самоврядування, професорсько-викладацький склад, адміністрація ЗВО, члени громадських організацій, курсанти тематичних циклів та тренінгів, лікарі-інтерни та учасники заходів безперервної освіти лікарів, керівники лікувально-профілактичних закладів тощо [1].

Серед переваг анкетування за допомогою дистанційних технологій слід підкреслити можливість заповнити анкету у зручний час, підвищення достовірності відповідей, використання чітко розробленої форми як інструмента, який має відповідні якісні характеристики, можливість стандартизації процедури збору необхідних даних та їх подальшої статистичної обробки.

В умовах сьогодення анкетування за допомогою дистанційних технологій у вигляді електронної форми набуває особливої уваги та потреби, оскільки інші варіанти отримання інформації та зворотного зв'язку можуть бути недоступними для достатньо великої кількості респондентів. Анкетування як метод отримання первинної інформації при проведенні та плануванні моніторингових досліджень, оцінюванні діяльності ЗВО здобув значного поширення в зв'язку з активізацією громадянських процесів у світі.

Зручне у використанні та інформативне за своїми результатами анкетування набуває все біль-

шої уваги в освіті, а саме у закладах вищої освіти. Достатня кількість ЗВО розробляють перспективні плани опитувань різних груп стейкхолдерів для оцінювання та моніторингу якості освіти, а також визначення тенденцій розвитку вищої освіти.

В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій, використання дистанційного або змішаного формату навчання анкетування як засіб спілкування, оцінювання різних напрямків діяльності ЗВО та отримання базисної інформації для подальшого розвитку потребує особливої уваги в вищих навчальних закладах медичної освіти.

Метою статті є аналіз проведених моніторингових досліджень серед різних груп стейкхолдерів в Одеському національному медичному університеті (ОНМедУ) та формування подальших перспектив розвитку анкетування у закладах вищої медичної освіти.

Головним напрямком розвитку вищої медичної освіти України є постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу у світлі державно-суспільної системи. Всьому академічному співтовариству абсолютно зрозуміло, що випускники є головним результатом діяльності будь-якого ЗВО. Їх досягнення та невдачі, їхні мрії, втілені та нереалізовані, їх гідна кар'єра та життя – причини гордості та хвилювань вчителів та наставників, тих, хто допоміг їм свого часу здобути освіту та професію, сформуватися як особистість, знайти свій шлях у житті.

Кожного року ОНМедУ випускає сотні кваліфікованих спеціалістів, які є конкурентоспроможними не тільки на просторах України, а й за кордоном. Випускники гідно представляють ОНМедУ в світовій медичній спільноті, адже задля освітнього процесу в університеті було обрано вектор найновітнішої європейської школи медицини з урахуванням досвіду та традицій минулих поколінь вітчизняних медиків.

Вищезазначене обумовлює актуальність проведення систематичних опитувань як здобувачів та викладачів Університету, так і роботодавців, які прийняли на роботу випускників ОНМедУ, адже саме моніторинг дає змогу та підстави корегувати, удосконалювати освітні програми, покращувати якість викладання, та, тим самим, рятувати життя, зберігати здоров'я громадян України та жителів інших країн [2].

З метою унормування процесу розробки, організації і проведення досліджень, процедур аналізу, представлення та використання результатів маркетингових, соціологічних, соціально-психологічних і психологічних досліджень в ОНМедУ

розроблено «Положення про розробку, організацію і проведення маркетингових, соціологічних, соціально-психологічних і психологічних досліджень стейкхолдерів в Одеському національному медичному університеті» [3].

Метою досліджень є отримання об'єктивної інформації стосовно функціонування системи медичної освіти, рейтингу і репутації ОНМедУ, соціально-психологічного клімату серед колективів ОНМедУ, а також якості освіти, освітнього процесу та освітніх потреб як внутрішніх стейкхолдерів (здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, адміністрації ОНМедУ), так і зовнішніх стейкхолдерів (роботодавців, випускників, представників громадських об'єднань та органів влади, абітурієнтів тощо) ОНМедУ задля формування позитивного наукового, академічного і професійного іміджу, удосконалення освітнього процесу та налагодження комунікаційних зв'язків зі стейкхолдерами вишу.

Для успішного усвідомлення структури спільноти та напрямків дослідження точки зору різних учасників доцільним є її графічне зображення (створення карти). Спільнота стейкхолдерів університету представлена на рисунку 1.

Завданнями застосування даних маркетингових, соціологічних, соціально-психологічних і психологічних досліджень в Університеті є: розширення участі внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів в управлінні ОНМедУ, отримання зворотного зв'язку щодо організації освітнього процесу та інших процесів в ОНМедУ; удосконалення організації і здійснення освітньої діяльності; забезпечення науково-педагогічних працівників необхідною інформацією, що дозволяє цілеспрямовано вдосконалювати окремі аспекти викладацької діяльності, покращувати її якість; забезпечення керівництва ОНМедУ інформацією про стан якості освіти, освітньої діяльності й освітньої інфраструктури; розроблення рекомендацій щодо формування позитивного іміджу Університету та налагодження комунікаційної діяльності зі стейкхолдерами; розроблення рекомендацій щодо підвищення якості освіти, якості освітньої діяльності й освітньої інфраструктури, удосконалення освітнього процесу в Університеті; розроблення рекомендацій щодо психологічної, соціальної та інших форм підтримки та супроводу учасників освітнього процесу.

Розробка, організація і проведення досліджень здійснюється регулярно та систематично із дотриманням етичних норм на принципах: прозорості, академічної доброчесності, добровільності, об'єктивності та конфіденційності.

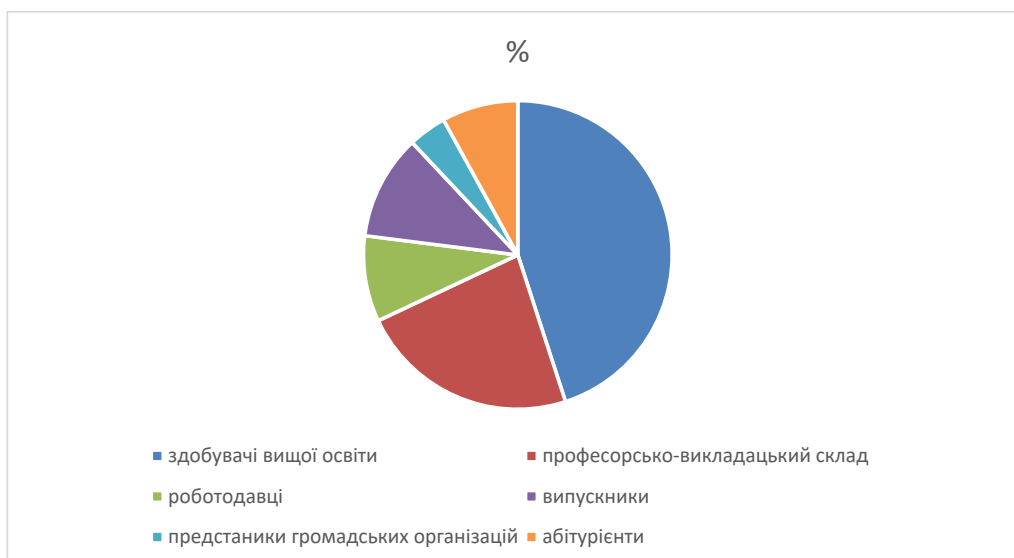

Рис. 1. Спільнота стейкхолдерів університету представлена

Дослідження думки стейкхолдерів освітнього процесу, зокрема методом опитування, є формою участі внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів ОНМедУ у системі забезпечення якості освіти та реалізації принципу «студентоцентрованого навчання».

Стейкхолдери (англ. stakeholders; групи інтересів або групи впливу) – зацікавлені сторони, фізичні та юридичні особи, які мають легітимний інтерес у діяльності організації, тобто певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність. Зовнішніми стейкхолдерами ОНМед є роботодавці, тобто керівники організацій соціальної сфери, закладів охорони здоров'я, які зацікавлені в компетентних спеціалістах; школярі, абітурієнти та їх батьки, які знаходяться на стадії вибору позашкільного професійного шляху; різноманітні громадські організації та об'єднання, які зацікавлені у соціальному партнерстві. До внутрішніх стейкхолдерів ОНМедУ відносяться здобувачі вищої освіти, аспіранти та докторанти; науково-педагогічні працівники, навчально-допоміжний і адміністративно-управлінський персонал.

В 2021–2023 навчальних роках в ОНМедУ були проведені такі опитування таких стейкхолдерів:

- випускники ОНМедУ, які навчалися за ОПП «Стоматологія» та ОПП «Медицина»;
- роботодавців, тобто керівники лікувально-профілактичних закладів Одеського регіону;
- здобувачі вищої освіти стосовно якості освіти й професійної самореалізації.

Було проведено декілька соціологічних досліджень стосовно форми навчання та психологічного стану під час війни всіх учасників освітнього

процесу ОНМедУ щодо, якості викладання дисциплін та оцінювання роботи науково-педагогічних та педагогічних працівників (рейтинг «Кращий викладач»).

Опитування випускників освітньо-професійних програм в ОНМедУ проходило у січні-лютому 2022 року. Усього було опитано 261 випускників. В ході дослідження було зроблено наступні висновки: основні мотиви до вступу в Університету (більшість респондентів обрали варіант «мотивація за покликанням»). Серед випускників 66% задоволені переліком дисциплін, який було запропоновано на вибір, 45% випускників визначають, що змогли вплинути на перелік обраних дисциплін. Майже половина опитаних (55%) задоволені наданням академічної, інформаційної та психологічної підтримки з боку кафедр, деканату та структурних підрозділів ОНМедУ.

Опитування роботодавців щодо якості освітньо-професійної програми здійснювалось у вересні-жовтні 2022 року. Серед опитаних 90% займають посади генеральних/медичних директорів або завідувачів відділень. Більшість опитаних респондентів (70%) оцінюють якість підготовки фахівців ОНМедУ як максимально високу (*5 балів з 5-ти можливих). При цьому, майже чверть (23%) обрали оцінку «4», та ще 7% респондентів оцінюють якість підготовки як задовільну. Зазначимо, що ніхто з опитаних роботодавців не обрав такі варіанти відповіді на це запитання, як «одиниця» чи «двійка». Якщо порівнювати якість підготовки фахівців ОНМедУ з випускниками інших закладів вищої медичної освіти, які працюють у закладах респондентів, отримані результати репрезентують нам, що переважна більшість

респондентів (70%) вважають, що випускники ОНМедУ мають більш професійну підготовку, ніж випускники інших ЗВО.

Всі респонденти вказують, що рекомендували би іншим керівникам приймати на роботу випускників ОНМедУ. Лише 4% опитаних роботодавців вважають, що підготовка фахівців ОНМедУ не відповідає вимогам ринку праці медичних працівників. На думку респондентів випускники університету мають дуже високий рівень комунікативних навичок, респонденти оцінюють на вищі бали наступні якості робітників: «здатність працювати в команді», «культура спілкування», «здатність налагоджувати комунікації зі споживачами послуг закладу/установи».

Опитані респонденти бажали би бачити в якості поліпшення процесу підготовки здобувачів вищої освіти в ОНМедУ наступні активності: «підвищення рівня практичних умінь і навичок» – 60%, «поліпшення рівня практичної підготовки» – 50%, «підвищення навичок саморозвитку та самоосвіти» – 40%.

Опитування здобувачів вищої освіти ОНМедУ щодо якості освіти й професійної самореалізації проведено у вересні-жовтні 2022 року, всього було опитано 814 осіб. За результатами анкетування встановлено, що рейтинг мотивів обрання навчання в ОНМедУ виглядає таким чином: (1 місце) «перспективність професії»/54%, (2 місце) «це моє покликання»/52%, (3) «можливість у майбутньому отримувати постійний високий дохід»/26%. Більшість опитаних студентів акцентують увагу на браку практичних навичок та окремо пропонують предмети, які на їх думку варто додати до програми (медичне право/ фінансова грамотність/ судова медицина/військово-медична підготовка/ сучасні технології в стоматології/іноземна мова за професійним напрямком). Серед опитаних студентів 75% рекомендували би вступити в ОНМедУ своїм друзям/родичам/знайомим.

Анкетування стосовно психологічного стану під час воєнного стану показало, що 45% викладачів та переважна більшість здобувачів вищої освіти (59%) свій емоційний стан оцінюють як напружений. Потреба в отриманні професійної психологічної допомоги за останній місяць була у третини опитаних викладачів (12%), відповідно 88% вважають, що не потребують такого виду допомоги. Майже половина опитаних (54%) стверджують, що мають надію, та п'ята частина (21%) тривогу. Майже половина опитаних віддали б перевагу онлайн формі навчання (49%), 39% респондентів готови працювати за змішаною формою, 13% обрали варіант відповіді – оф-лайн навчання.

Навчальний процес 2022–2023 року проходив дистанційно згідно наказу «Про дистанційне навчання з використанням технологій дистанційного навчання» (Microsoft Teams) з дотриманням вимог положення про організацію освітнього процесу в ОНМедУ. Екзаменаційна сесія також проходила дистанційно. З метою вивчення рівня задоволеності здобувачів вищої освіти та якості освітньої діяльності, внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти було проведено анкетування здобувачів вищої освіти за всіма дисциплінами.

Опитані респонденти вважають, що викладачі дисциплін об'єктивно, чесно та прозоро оцінюють знання; рівень володіння викладачами кафедри навчальним матеріалом більшість здобувачів оцінила як високий та дуже високий. Деякі респонденти вказують, що під час проведення практичних (семінарських) занять викладач не завжди використовував симулятори, манекени, муляжі. Варто звернути увагу на побажання здобувачів, наприклад додати до занять відеоматеріали, демонструвати навчальний матеріал із використанням презентацій. Більшість здобувачів виказали побажання продовжити навчання у всіх викладачів дисципліни.

Опитування здобувачів вищої освіти ОНМедУ «Кращий викладач під час дистанційного навчання» було проведено в 2021 році, всього в опитуванні взяло участь 1475 українських та іноземних студентів. Кращі викладачі та кафедри викладання за результатами опитування здобувачів освіти Одеського національного медичного університету: Литвиненко Маріанна Валеріївна (кафедра нормальної та патологічної клінічної анатомії), Антоненко Петро Борисович (кафедра фармакології), Лунгу Катерина Валеріївна (кафедра хірургічної стоматології).

Висновки. Аналіз і теорія зацікавлених сторін, запропонована методологія показала, як, використовуючи принцип участі, підхід до картографування мережі спільноти можливий за обмежених зусиль самої організації, кількісної оцінки саме важливості власної мережі зацікавлених сторін, що дозволяє уникнути упередженості завдяки аналізу, орієнтованому на компанію.

Анкетування різних груп стейкхолдерів ОНМедУ – інформативний засіб отримання об'єктивного погляду на низку питань освітнього процесу та психологічних обставин. В подальшому доцільно використовувати вже сформовані анкети, а також створювати нові, направлені на вивчення думки респондентів з більш конкретних питань, наприклад, підготування та проведення випускної атестації.

Список літератури:

1. Раєвнева О. В. Методичний підхід до анкетування цільових груп – користувачів послуг ВНЗ. О. В. Раєвнева, Л. А. Гольцяєва, Т. С. Мілевська. Бізнес Інформ. 2016. № 9. С. 81–87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_9_12
2. Положення про організацію освітнього процесу в ОНМедУ. URL: <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Polozhennja-pro-organizaciju-osvitnogo-procesu.pdf>
3. Положення про організацію дистанційного навчання у освітньому процесі в Одеському національному медичному університеті (нова редакція). URL: <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/08/Polozhennja-pro-distanciine-navchannja-v-ONMedU.pdf>

References:

1. Raievnieva, O. V. (2016). *Metodychnyi pidkhyd do anketuvannia tsilovykh hrup – korystuvachiv posluh VNZ* [A methodical approach to surveying target groups – users of university services]. O. V. Raievnieva, L. A. Holtiaieva, S. Milevska. *Biznes Inform.* № 9. S. 81–87. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_9_12
2. *Polozhennia pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu v ONMedU* [Regulations on the organization of the educational process at ONMedU]. Retrieved from: <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Polozhennja-pro-organizaciju-osvitnogo-procesu.pdf>
3. *Polozhennia pro orhanizatsiiu dystantsiinoho navchannia u osvitnomu protsesi v Odeskomu natsionalnomu medychnomu universyteti (nova redaktsiia)* [Regulations on the organization of distance learning in the educational process at Odesa National Medical University]. Retrieved from: <https://onmedu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/08/Polozhennja-pro-distanciine-navchannja-v-ONMedU.pdf>